

การปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิดจังหวัดราชบุรี

Community Adaptation to the New Normal in the COVID Outbreak Situation in Ratchaburi Province

ยุทธจักร งามจิตต์¹

Yuthajuk Ngamkajit

Received: March 15, 2023

Revised: May 25, 2023

Accepted: June 09, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ติดตามพฤติกรรมการใช้ชีวิต การปรับตัว ความวิตกกังวล และการเรียนรู้ของประชาชน ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิดสู่การปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ในจังหวัดราชบุรี 2) พัฒนาระบบการสร้างการเรียนรู้ในการปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ในจังหวัดราชบุรี และ 3) หาแนวทางการวางมาตรการป้องกันร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดราชบุรี การวิจัยใช้แบบผสมผสานเริ่มด้วยวิจัยเชิงปริมาณตามด้วยวิจัยเชิงคุณภาพ เลือกพื้นที่แบบเฉพาะเจาะจง คือ อ.สวนผึ้ง อ.บ้านโป่ง และอ.เมืองราชบุรี ประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้นจำนวน 530 ตัวอย่างใช้แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเลือกแบบเฉพาะเจาะจงและใช้การแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปและสนับสนุนผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ผลการวิจัย พบว่า 1) พฤติกรรมการใช้ชีวิตการปรับตัวและความวิตกกังวลและการเรียนรู้ในด้านเศรษฐกิจรายได้ค่าใช้จ่าย ภาระและการออมของครัวเรือนมีมากที่สุดเนื่องจากถูกลดเวลางานและไม่มีการทำงานนอกเวลาส่งผลให้รายได้ลดลงเป็นจำนวนมาก 2) กระบวนการสร้างการเรียนรู้ในการปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ กรณีศึกษา “ตลาดโอปอย ตลาดชุมชนวิถีใหม่” มีทั้งสิ้น 4 ขั้นตอน ขั้นตอนแรก คือ

¹ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, Muban Chom Bueng Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: muk631@hotmail.com, Tel. 086-5908271

การแจ้งเรื่องสำคัญที่สุดก่อนเพื่อให้ประชาชนเข้าใจตรงกันมากที่สุด ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดเป้าหมายโดยการเปรียบเทียบกับพื้นที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ขั้นตอนที่ 3 การออกมาตรการและแบ่งหน้าที่ผู้รับผิดชอบตามความสามารถและทรัพยากรที่มีอยู่ ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลด้วยการใช้เทคโนโลยีใน 3) ความร่วมมือรูปแบบเครือข่ายระหว่างหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ภาคประชาชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง คือการใช้ฐานข้อมูลระบบสารสนเทศในการค้นหากลุ่มเปราะบาง เช่น วิธีการควบคุมและป้องกันโควิดที่ถูกต้องให้กับกลุ่มผู้ไร้สัญชาติ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็วและถูกต้องให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: การปรับตัว, ชุมชนวิถีใหม่, การแพร่ระบาดของโรคโควิด

Abstract

The purposes of this research article were 1) to follow up on lifestyle behavior, adjustment, and anxiety and learning of the people in the COVID Outbreak Situation in Ratchaburi Province; 2) to develop a process for creating learning in adapting of the new normal community in Ratchaburi province; and 3) to find guidelines for setting up joint preventive measures between Muban Chombueng Rajabhat University and related agencies in Ratchaburi Province. It was a mixed methods research by using a purposive sampling, namely Suan Phueng District, Ban Pong District, and Mueang Ratchaburi District. The population and sample totaled 530 samples using questionnaires to analyze the data with descriptive statistics. For qualitative research, it was a purposive sampling using semi-structured interviews. Data analysis was done from the interviews to analyze to draw conclusions and support the results of the quantitative analysis. The results of the research found that 1) lifestyle behavior, adjustment, anxiety and learning in terms of economics, income, expenses, burdens and savings of households were the highest due to reduced work hours and no part-time work resulting in a large decrease in income; 2) the process of creating learning in adapting to the new normal community in the case study of "O-poi Market, New Normal Community Market" had a total of 4 steps: The first step was to inform the most important

matters first so that the public had the most common understanding; Step 2 was to set goals by comparing them with other tourist areas; Step 3 was to issue measures and divide responsibilities among responsible persons according to their abilities and available resources; Step 4 was to evaluate from the use of technology; 3) cooperation in the form of a network between government agencies in the area, the public sector, and Muban Chom Bueng Rajabhat University were to the use of information system databases to search for vulnerable groups, such as the correct methods for controlling and preventing COVID for stateless groups, dissemination of fast and accurate information to the elderly group.

Keywords: Adaptation, New Normal Community, COVID Outbreak

บทนำ

การเกิดปัญหาโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 เป็นปัญหาสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ทั้งในด้านการท่องเที่ยว ผลกระทบต่อภาคธุรกิจท้องถิ่น โดยข้อมูลของ UNESCO (World Economic Forum, 2020) พบว่า มีประชาชนหลายพันล้านคน ได้รับผลกระทบจากการเกิดโควิดซึ่งเป็นผลกระทบต่อเนื่องอย่างกว้างขวางและเกิดการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เด่นชัดที่สุด คือ การเข้าสู่วิถีชีวิตแบบ New Normal ที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน (Ursavaş, E. F., Karayurt, O., & İseri, O., 2014; Jacqueline, F., 2009) โดยการปรับเปลี่ยนทางพฤติกรรมในระยะแรกส่งผลโดยตรงต่อการหยุดชะงักของระบบเศรษฐกิจ คนตกงานจำนวนมาก ส่วนผลกระทบในระยะยาว ทำให้เกิดการสิ้นเปลืองงบประมาณจำนวนมาก และการใช้งบประมาณสำหรับการเตรียมความพร้อมป้องกันโควิดในทุกระดับ และต้องเตรียมเพื่อการเข้าสู่ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) และการออกแบบชีวิตวิถีใหม่ ทั้งนี้คำว่าชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ราชบัณฑิตยสภา (2563) โดยคณะกรรมการบัญญัติศัพท์นิเทศศาสตร์ ราชบัณฑิตยสภา ได้อธิบายคำนี้เอาไว้ว่า New Normal แปลว่า ความปกติใหม่ ฐานวิถีชีวิตใหม่ เป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากเดิม เช่น การเว้นระยะห่าง และด้านสุขภาพอนามัย การเดินทาง กิจกรรมทางสังคมในสถานศึกษา การนำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ตามบริบทและงบประมาณของสถาบันการเงินในรูปแบบใหม่ และการปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารจัดการแบบเดิม มาเป็นแบบผสมผสานและ

พัฒนาการเรียนรู้เพื่อสร้างแนวทางการดำเนินชีวิตแบบใหม่ เมื่อสถานการณ์คลี่คลายสิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อการจัดระเบียบและกฎเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุงให้เข้ากับสถานการณ์ (Mayne, J., 2015)

สำหรับจังหวัดราชบุรีที่เป็นจังหวัดการเกษตรระดับประเทศได้รับผลกระทบอย่างหนักทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมอย่างชัดเจน โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอสวนผึ้งที่รายได้หลักมาจากภาคการท่องเที่ยวส่งผลให้รายได้ลดลงเป็นจำนวนมาก ส่วนพื้นที่อำเภอเมืองและอำเภอบ้านโป่งที่มีผู้ติดเชื้อโควิดเป็นจำนวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดราชบุรี ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การสำรวจการปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิดจังหวัดราชบุรี ซึ่งผลลัพธ์ของงานวิจัยจะเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ในการดำเนินชีวิตรูปแบบใหม่ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อติดตามพฤติกรรมการใช้ชีวิต การปรับตัว ความวิตกกังวล และการเรียนรู้ของประชาชน ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิดสู่การปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ในมิติเศรษฐกิจ สุขภาพ สังคมและสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีสารสนเทศและด้านการศึกษาในจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อพัฒนากระบวนการสร้างการเรียนรู้ในการปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ในจังหวัดราชบุรี โดยเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
3. เพื่อหาแนวทางการวางมาตรการป้องกันร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดราชบุรี

วิธีการดำเนินวิจัย

รูปแบบการวิจัย งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้เลือกที่จะนำวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เริ่มด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และตามด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มาใช้ในการศึกษา เพื่อให้สามารถพรรณนาและอธิบายปรากฏการณ์ของประเด็นที่ศึกษาได้ตรงประเด็นกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ขณะเดียวกันก็สามารถอธิบายลักษณะความเป็นจริงและเหตุผลของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างตัวแปรของงานวิจัย ซึ่งทำให้งานวิจัยสามารถนำเสนอข้อมูลที่แตกต่างกัน ส่งผลให้การนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์มีความชัดเจนและหลากหลายมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ ศึกษาค้นคว้าในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การระบาดของโรคโควิดในช่วงระยะเวลาปี 2563 ของพื้นที่จังหวัดราชบุรี ทั้งนี้การวิจัยมุ่งเน้นศึกษาพฤติกรรมการใช้ชีวิต การปรับตัว ความวิตกกังวล การเรียนรู้ของประชาชนและกระบวนการสร้างการเรียนรู้ในการปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ เพื่อตอบคำถามงานวิจัยให้ครบถ้วน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษาและประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เริ่มด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนั้น จึงเลือกใช้เกณฑ์จากพื้นที่แบบเฉพาะเจาะจง จากเกณฑ์สำนักงานสถิติแห่งชาติที่ได้แบ่งกลุ่มของที่ได้รับผลกระทบจากการเกิดโรคระบาดของไวรัสโคโรนา 2 ด้าน ได้แก่ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ และผลกระทบด้านสังคม พิจารณาจากจำนวนผู้ได้รับเชื้อในพื้นที่และกลุ่มประชากรที่เกิดการปรับตัวในพื้นที่ประชากรหนาแน่น โดยการวิจัยได้ครั้งนี้ได้กำหนดให้พื้นที่ อำเภอสวนผึ้ง เป็นตัวแทนผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจเนื่องจากเป็นพื้นที่ภาคธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้ผลกระทบทางเศรษฐกิจมากที่สุดจากการระบาดของไวรัสโคโรนาและให้อำเภอบ้านโป่งเป็นตัวแทนผลกระทบทางสังคม เนื่องจากจำนวนผู้ติดเชื้อในพื้นที่บ้านโป่งมีจำนวนสูงสุดในจังหวัดราชบุรีและมีผู้ติดเชื้อรายแรกของจังหวัด ส่วนอำเภอเมืองราชบุรีให้เป็นตัวแทนของทั้งผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคมเนื่องจากเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและมีประชากรจำนวนมากที่สุดในจังหวัดราชบุรี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกพื้นที่อำเภอในการวิจัยเลือกใช้เกณฑ์จากพื้นที่แบบเฉพาะเจาะจง โดยการวิจัยได้ครั้งนี้ได้กำหนดให้พื้นที่อำเภอสวนผึ้งเป็นตัวแทนผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจเนื่องจากเป็นพื้นที่ภาคธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้ผลกระทบทางเศรษฐกิจมากที่สุดจากการระบาดของไวรัสโคโรนาและให้อำเภอบ้านโป่งเป็นตัวแทนผลกระทบทางสังคม เนื่องจากจำนวนผู้ติดเชื้อในพื้นที่บ้านโป่งมีจำนวนสูงสุดในจังหวัดราชบุรีและมีผู้ติดเชื้อรายแรกของจังหวัด ส่วนอำเภอเมืองราชบุรีให้เป็นตัวแทนของทั้งผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคมเนื่องจากเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและมีประชากรจำนวนมากที่สุดในจังหวัดราชบุรี โดยประชากรในการวิจัยประชากร ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอสวนผึ้ง อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอเมืองราชบุรี รวมทั้งสิ้นจำนวน 403,703 คน โดยจำนวนกลุ่มตัวอย่างมาจากการใช้สูตรการคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) มาคำนวณจากกลุ่มประชากร (ยอมรับค่าคลาดเคลื่อนจากตัวอย่างร้อยละ 5) โดยใช้ครีวรีออนเป็นหน่วยนับเพื่อเป็นตัวแทนของประชากร

ทั้งหมด ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยเลือกตำบลที่มีประชากรมากที่สุดในแต่ละอำเภอ อำเภอละ 2 ตำบลโดยแบ่งออกเป็นในเขตเทศบาล 1 ตำบลและนอกเขตเทศบาล 1 ตำบล ดังนั้นจะได้ทั้งหมด 6 ตำบลที่เป็นตัวอย่าง ส่วนการสุ่มครัวเรือนใช้การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ตามสัดส่วนครัวเรือนในแต่ละตำบลแบ่งออกเป็นครัวเรือนในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล เมื่อได้ครัวเรือนครบแล้วทำการเก็บแบบสอบถามจากหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้ที่สามารถให้ข้อมูลได้และมีอายุมากกว่า 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป รวมทั้งสิ้นจำนวน 530 ครัวเรือนต่อจังหวัด

2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้ใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยเลือกเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การระบาดของโรคโควิดในช่วงระยะเวลาปี 2563-2564 ของพื้นที่จังหวัดราชบุรีจำนวน 22 คนประกอบไปด้วย 3 กลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 ระดับวางแผนและกำหนดมาตรการ ได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี แพทย์ประจำตำบล นายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวนทั้งสิ้น 9 คน

กลุ่มที่ 2 ระดับปฏิบัติการ ได้แก่ อาสาสมัครป้องกันสาธารณสุข เจ้าหน้าที่สาธารณสุข พยาบาลวิชาชีพ เจ้าหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้าน และครู อาจารย์ จำนวนทั้งสิ้น 7 คน

กลุ่มที่ 3 กลุ่มที่ได้รับผลกระทบ ได้แก่ ญาติของผู้ที่ติดโควิดผู้ถูกให้ออกจากงานเพราะโควิดผู้ประกอบการจำนวนทั้งสิ้น 6 คน

การสร้างเครื่องมือ เครื่องมือวัด และการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ คือ การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีลักษณะปลายปิดและปลายเปิด แบ่งเป็น 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับภูมิหลังซึ่งเป็นลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับผลกระทบที่ครัวเรือนได้รับจากสถานการณ์โควิดส่วนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับการปรับตัวของสมาชิกในครัวเรือนจากสถานการณ์โควิดส่วนที่ 4 สรุปผลกระทบและความสามารถในการปรับตัวสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิดและส่วนที่ 5 แนวปฏิบัติวิถีใหม่ของครัวเรือน การสร้างความเชื่อมั่นและความต้องการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาโควิดในครัวเรือน ประกอบไปด้วยคำถามปลายเปิด จำนวน 5 ข้อ

การวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) มีการวางแผนการสัมภาษณ์ไว้ก่อนล่วงหน้าเพื่อให้มีแนวคำถามที่ชัดเจน สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายใดก็ใช้แนวคำถามเดียวกันทั้งหมด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแบบมาตรวัดโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยนำแบบสอบถามไปทดสอบใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน มีระดับความเชื่อมั่นอยู่ที่ .96 และการวิจัยครั้งนี้ผ่านการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ซึ่งคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ได้มีมติรับรองเลขที่ HE-138-2563 เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2563

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for Social Science) ในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เช่น ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weighted Mean Score)

การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จากคำถามแบบกึ่งโครงสร้างเพื่อรับทราบข้อมูลการตัดสินใจที่อยู่ในขอบเขตตามประเด็นที่ต้องการจะทราบ จากนั้นนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล 3 ขั้นตอน คือ 1) การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล 2) จำแนกและจัดระบบข้อมูลด้วยการนำข้อมูลมาจัดเป็นหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ 3) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความและสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย (Analytic Induction) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ผลแบบพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. การติดตามพฤติกรรมการใช้ชีวิต การปรับตัว ความวิตกกังวล และการเรียนรู้ของประชาชน ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิดสู่การปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ในมิติเศรษฐกิจ สุขภาพ สังคมและสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีสารสนเทศและด้านการศึกษาในจังหวัดราชบุรี พบว่า

ด้านพฤติกรรม 1) พฤติกรรมด้านเศรษฐกิจรายได้ ค่าใช้จ่าย ภาระและการออมของครัวเรือนลดลงตามลำดับดังนี้ ด้านรายได้ของครัวเรือนลดลงมากที่สุดจำนวน 347 คน คิดเป็นร้อยละ 65.47 2) พฤติกรรมด้านสุขภาพ พบว่า มีการป้องกันการติดเชื้อและดูแลสุขภาพและความวิตกกังวล/ความเครียดของการแพร่ระบาดของโรคโควิดส่วนใหญ่ทำให้สมาชิกในครัวเรือนมีการป้องกันการติดเชื้อและดูแลสุขภาพเพิ่มขึ้นสูงที่สุด จำนวน 481 คน คิดเป็นร้อยละ 90.75 3) พฤติกรรมด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม พบว่า การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของสมาชิกในครัวเรือนกับบุคคล

อื่นมีความสัมพันธ์แบบดีขึ้นสูงสุด จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 4.15 4) พฤติกรรมด้านการใช้เทคโนโลยี พบว่า สมาชิกในครัวเรือนเมื่อเทียบเสี่ยงต่อการรับข้อมูลข่าวสารเท็จจากสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ มากขึ้นสูงสุด จำนวน 273 คน คิดเป็นร้อยละ 51.51 5) พฤติกรรมด้านการศึกษาพบว่า นักเรียน/นักศึกษาต้องเรียนออนไลน์ เพิ่มมากขึ้นสูงสุด จำนวน 302 คน คิดเป็นร้อยละ 56.98

ด้านการปรับตัวของสมาชิกในครัวเรือนจากสถานการณ์โรคโควิดพบว่า การปรับตัวด้านเศรษฐกิจของสมาชิกในครัวเรือนไม่ได้ทำให้เกิดสร้างอาชีพใหม่แก่สมาชิกในครัวเรือนสูงสุด จำนวน 492 คนและวิธีการพัฒนาตนเองผ่านระบบออนไลน์สูงสุด จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 38.83 การใช้จ่ายใช้สอยเพื่ออุปโภค/บริโภคของครัวเรือน พบว่า การทำอาหารทานเองในครัวเรือนสูงสุด จำนวน 417 คน คิดเป็นร้อยละ 78.94 การปรับตัวด้านสุขภาพ พบว่า การสวมหน้ากากอนามัย/หน้ากากผ้าตลอดเวลาเมื่ออยู่กับผู้อื่นพฤติกรรมสวมหน้ากากอนามัย/หน้ากากผ้าตลอดเวลาเมื่ออยู่กับผู้อื่นที่ระดับความถี่ของการปฏิบัติในปัจจุบันเป็นประจําสูงสุด จำนวน 394 คน คิดเป็นร้อยละ 74.62 การปรับตัวด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมพบว่าวิธีการรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในครัวเรือนในการใช้โทรศัพท์ยังคงเป็นปกติสูงสุด จำนวน 320 คน คิดเป็นร้อยละ 60.61 ส่วนการปรับตัวด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า เรียนรู้การใช้อุปกรณ์สื่อสารด้วยตนเองมากที่สุดจำนวน 245 คิดเป็นร้อยละ 46.40 การปรับตัวด้านการศึกษา พบว่าสมาชิกในครัวเรือนคนในครอบครัวต้องแบ่งเวลาสอน/ดูแลลูกหลานมากที่สุดจำนวน 98 คิดเป็นร้อยละ 18.56

ด้านความวิตกกังวลของสมาชิกในครัวเรือนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิดในปัจจุบัน พบว่า ผลการศึกษาโดยภาพรวมประกอบด้วย 1) ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ความวิตกกังวลที่จะถูกเลิกจ้าง/ไม่มีงานทำ (ทุกวัน) สูงที่สุด จำนวน 133 คนคิดเป็นร้อยละ 28.48 ตามลำดับ 2) ด้านสุขภาพ พบว่า วิตกกังวลว่าสุขภาพไม่แข็งแรงพอที่จะต่อสู้กับการติดโรคโควิด (ทุกวัน) สูงที่สุดจำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 32.12 ตามลำดับ 3) ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมพบว่าวิตกกังวลว่า จะไม่มีใครให้ความช่วยเหลือที่เกิดจากผลกระทบโรคโควิด (ทุกวัน) สูงที่สุด จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 29.55 ตามลำดับ 4) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า วิตกกังวลเพราะต้องเรียนรู้การใช้งานอุปกรณ์/เทคโนโลยีใหม่ ๆ (ทุกวัน) สูงที่สุด จำนวน 141 คนคิดเป็นร้อยละ 30.19 ตามลำดับ และ 5) ด้านการศึกษาพบว่ารู้สึกวุ่นวาย/เหนื่อยล้าในการเตรียมความพร้อมหรือควบคุม ดูแลสมาชิกในครัวเรือนเรื่องการเรียนในช่วงการแพร่ระบาดโรคโควิด (ทุกวัน) สูงที่สุด จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 25.91 และวิตกกังวลว่าจะไม่สามารถรับภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือนได้ (ทุกวัน) สูงที่สุด จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 25.91 ตามลำดับ

2. พัฒนาระบบการสร้างการเรียนรู้ในการปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ในจังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยใช้กรณีศึกษา “ตลาดโอปอย ตลาดชุมชนวิถีใหม่” เป็นแนวปฏิบัติที่ดี ในการพัฒนาระบบการสร้างการเรียนรู้ในการสร้างความเชื่อมั่นต่อการป้องกันโควิดให้กับนักท่องเที่ยว โดยวิธีการแจ้งเรื่องสำคัญที่สุดก่อน การนำข้อมูลจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ มาเปรียบเทียบและนำแนวทางของสาธารณสุขอำเภอสวนผึ้งมาปรับใช้ให้เหมาะกับบริบทของชุมชน การใช้วิธีการมีส่วนร่วมแบบบวร+3 ออกตามความสามารถและทรัพยากรที่มี รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการแจ้งข้อมูล การประชุมและการพัฒนาวิธีการให้มีประสิทธิภาพสูงสุดในการประเมินผลเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยสามารถอธิบายเป็นรายละเอียดทั้งสิ้น 4 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนแรก การรับฟังปัญหาจากเดิมจะเริ่มจากการแจ้งเรื่องทั่วไปในชุมชนมีการเปลี่ยนเป็นการแจ้งเรื่องสำคัญที่สุดก่อนคือแนวทางการป้องกันโควิด-19 ของสาธารณสุขอำเภอสวนผึ้งเริ่มก่อนเนื่องจากต้องการให้ประชาชนเข้าใจตรงกันมากที่สุด รวมทั้งอธิบายสาเหตุที่นักท่องเที่ยวน้อยลงเพิ่มเติม โดยการประชุมจะมีผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนหมู่ 2 ท่ามะขาม วัดท่ามะขามและโรงเรียนท่ามะขาม รวมทั้งผู้ขายของในตลาดโอปอย มาประชุมเพื่อรับฟังหลังจากนั้นได้มีการให้ผู้ร่วมประชุมนำเสนอปัญหาที่เกี่ยวข้องกับโควิดโดยปัญหาที่มีการเสนอคือ 1) ตลาดไม่มีเทคโนโลยีที่ใช้คัดกรองและลดความเสี่ยงจากการสัมผัส 2) พื้นที่ของตลาดไม่สามารถคัดกรองนักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง 3) ตลาดไม่มีอัตลักษณ์หรือภาพจำให้นักท่องเที่ยวประทับใจ 4) มีขยะตกค้างในพื้นที่ตลาด

ขั้นตอนที่ 2 คือการกำหนดเป้าหมาย โดยนำเป้าหมายและมาตรการของพื้นที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงมาเปรียบเทียบ ผลการประชุมได้กำหนดให้การป้องกันโรคโควิดให้กับนักท่องเที่ยวมีความสำคัญมากที่สุดและต้องใช้ภูมิปัญญาสร้างความประทับใจเพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว รวมทั้งทุกคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการเพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงแนวปฏิบัติร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 การออกมาตรการเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วม ได้มีระดมความคิดในการปรับเปลี่ยนวิธีการป้องกันโควิดของกระทรวงสาธารณสุขอำเภอสวนผึ้งให้สอดคล้องกับบริบทของตลาดโอปอย รวมทั้งแบ่งหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาตามความสามารถและทรัพยากรที่มีอยู่ซึ่งสามารถออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มหมู่บ้าน/ชุมชน=ออกมาตรการมีผู้ใหญ่บ้านตัวแทนในหมู่บ้านหมู่ที่ 2 ท่ามะขามและผู้ขายของในตลาดได้นำปัญหาตลาดไม่มีเทคโนโลยีที่ใช้คัดกรองและลดความเสี่ยงจากการสัมผัสและพื้นที่ของตลาดไม่สามารถคัดกรองนักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึงมาแก้ไขปัญหาด้วยการ

ออกมาตรการทั้งหมด 2 ข้อโดย 1) การใช้เทคโนโลยีลดการสัมผัส เช่น กำหนดให้ร้านต้องมีคิวอาร์โค้ดแทนแทนการรับเงินสด การแจ้งข้อมูลข่าวสารแบบออนไลน์แทนการแจ้งในห้องประชุม การใช้เครื่องสแกนความร้อนและเครื่องล้างมือแบบอัตโนมัติ 2) การควบคุมพื้นที่ที่สามารถป้องกันโรคโควิดได้ เช่น การออกแบบสถานที่ตลาดให้มีทางเข้าออกเพียงทางเดียวเพื่อสะดวกต่อการควบคุมและการจำกัดจำนวนคนในการเข้าออก การให้ผู้ขายตรวจ ATK ทุกวันศุกร์เย็น การสวมถุงมือและผ้าคลุมตลอดเวลา เตรียมเจลแอลกอฮอล์เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยว

2. กลุ่มวัด/พระสงฆ์ = ออกของ (สถานที่ + ภูมิปัญญา) วัดป่าท่ามะขามได้นำปัญหาตลาดไม่มีอัตลักษณ์หรือภาพจำให้นักท่องเที่ยวประทับใจมาแก้ไข โดยออกแบบกิจกรรมทางศาสนาจากเดิมเป็นการเดินบิณฑบาตเปลี่ยนเป็นการบิณฑบาตแบบ New Normal หรือพระล่องแพ นอกจากนี้ยังสนับสนุนอุปกรณ์ไม้ไผ่ตกแต่งตลาด แพไม้ไผ่และจุดทำบุญสำหรับศาสนพิธีการออกแบบลายคังดั่ง ซึ่งเป็นการชูอัตลักษณ์ของชุมชนผ่านของที่ระลึกและสร้างความประทับใจรวมทั้งป้องกันโควิดจากการสัมผัสให้กับนักท่องเที่ยว

3 โรงเรียนหรือสถานศึกษา = ออกแรง คือการให้นักเรียนในโรงเรียนท่ามะขามมาช่วย แก้ไขปัญหาขยะตกค้างในพื้นที่ตลาด โดยกำหนดให้ลูกหลานที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนทำหน้าที่ตั้งแต่การเก็บขยะ กวาดพื้นเพื่อรักษาความสะอาด รวมทั้งยื่นประจำจุดคัดกรองแนะนำตลาดโอปอยกับนักท่องเที่ยวเพื่อรักษาความสะอาดและลดการสัมผัสให้มากที่สุดเพื่อลดความเสี่ยงในการติดต่อโรคโควิด

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล โดยหลังจากดำเนินการทั้ง 3 กลุ่มจะต้องมีการประเมินผลในทุกวันจันทร์เช้า ผ่านระบบไลน์กลุ่มของชุมชนเช่นการรายงานจำนวนนักท่องเที่ยวจากเครื่องสแกน จำนวนขยะที่เก็บได้ จำนวนร้านค้าที่ตั้งขาย รวมทั้งเรื่องร้องเรียนที่ได้รับจากนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาวิธีการป้องกันโควิดและตลาดโอปอยและมีการนำเสนอวิธีการ หลังจากนั้นในวันศุกร์เย็นจะมีการประชุมผ่านระบบออนไลน์เพื่อ รายงานผู้ติดเชื้อโควิดในชุมชน ผลการตรวจ ATK ของผู้ขายของในตลาดและการตรวจสอบความพร้อมของเครื่องมือที่ใช้ในการป้องกันโควิดเพื่อให้การป้องกันโควิดมีประสิทธิภาพสูงสุด

3. แนวทางการวางมาตรการป้องกันร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดราชบุรี มีการใช้ข้อมูลของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงในการค้นหาและกำหนดวิธีการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางให้เหมาะสมซึ่งได้แก่ผู้มีรายได้น้อย กลุ่มคนชายแดน คนไร้สัญชาติ ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง ผู้พิการ เป็นต้น โดยขั้นตอนการค้นหาจะใช้ระบบสารสนเทศ เช่น อาชีพ ความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย รายได้และสถานภาพทาง

สังคมมาวิเคราะห์เพื่อมาสร้างเกณฑ์และตัดสินใจกำหนดกลุ่มเปราะบางว่าเป็นใครและควรจะเป็นผู้ที่ใด รวมทั้งจัดลำดับความสำคัญของการช่วยเหลือ เพื่อช่วยลดการอคติประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งลดปัญหาทะเลาะเบาะแว้งจากการเลือกปฏิบัติ รวมทั้งลดความยุ่งยากและสร้างมาตรฐานการตัดสินใจให้มีประสิทธิภาพสูงสุด หลังจากค้นหากลุ่มเปราะบางจะมีการออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มเปราะบางในแต่ละกลุ่ม ซึ่งจะเน้นไปที่การป้องกันโควิดและขยายไปเป็นการทำงานเชิงรุก โดยมาตรการป้องกันโควิดสำหรับกลุ่มเปราะบางจะมีหมด 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้มีรายได้น้อยและผู้พิการ จะเน้นไปที่การช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจ โดยในระยะสั้นจะช่วยเหลือวัสดุอุปกรณ์ในการป้องกันโควิดเช่น หน้ากากอนามัยและเจลแอลกอฮอล์ ที่ตรวจ ATK เพื่อช่วยลดค่าใช้จ่าย ส่วนในระยะยาวจะให้ความรู้ในการประกอบอาชีพด้วยการอบรมระยะสั้นเพื่อพัฒนาอาชีพในอนาคต ส่วนกลุ่มคนชายแดนและกลุ่มผู้ไร้สัญชาติจะเน้นไปที่วิธีการควบคุมและป้องกันโควิดที่ถูกต้อง ในระยะสั้นจะใช้แผนภาพอธิบายวิธีการควบคุมและป้องกันโควิดเพื่อลดปัญหาด้านภาษาและสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน ส่วนในระยะยาวต้องมีการสร้างองค์ความรู้ในการป้องกันโควิดภายในชุมชน สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุจะเน้นไปที่การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ในระยะสั้นใช้วิธีการแจ้งข่าวสารโดยตรงกับผู้สูงอายุด้วยการให้อสม.ไปแจ้งที่บ้านเพื่อให้เกิดความรวดเร็วและป้องกันข้อมูลผิดพลาด ส่วนในระยะยาวสอนวิธีการแยกข่าวจริงและข่าวปลอมเพื่อลดความตื่นตระหนกและวิธีการป้องกันโควิดที่ไม่เหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

1. พฤติกรรมการใช้ชีวิต การปรับตัว ความวิตกกังวล และการเรียนรู้ของประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิดสู่การปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ในมิติเศรษฐกิจ สุขภาพ สังคมและสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีสารสนเทศและด้านการศึกษาในจังหวัดราชบุรี พบว่า ประชาชนได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจมากกว่าผลกระทบด้านอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากมีอัตราการลดการทำงานและการจ้างงานที่ลดลง ส่งผลให้รายได้น้อยลงตามไปด้วย การจับจ่ายสินค้าอุปโภค บริโภคทำได้แค่เพียงพอกับการดำรงชีวิตประจำวันโดยเฉพาะกลุ่มผู้ใช้แรงงานทั้งภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรม สอดคล้องกับทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Morgan, R. M. & Hunt, S. D., 1994) ที่ว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมหรือผลเปลี่ยนแปลงทางสังคม ส่วนใหญ่เกิดจากการรับรู้ถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เพราะถือเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้สังคมมีความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดกัน เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้ที่สำคัญระหว่างกัน และความสามารถลดต้นทุนการดำเนินชีวิตซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการซื้อสินค้า ทั้งแรงงานภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการมี

รายจ่ายเพิ่มขึ้นมาก จากการซื้อของใช้ที่จำเป็นต่อการป้องกันโรคโควิดเช่น หน้ากากอนามัยและเจลล้างมือ ซึ่งส่งผลให้ต้องมีการพิจารณาเรื่องค่าใช้จ่ายในแต่ละวันอย่างละเอียด สอดคล้องกับแนวคิดของสุเทพ เชาวลิท (2548) ที่กล่าวถึงขั้นตอนของปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลง (Stages in Reaction to Change) ที่อธิบายว่าผลกระทบทางเศรษฐกิจส่งผลให้เกิดการตกใจและชะงักงัน (Shock) มีความรู้สึกที่กำลังเกิดความไม่มั่นคง ไม่ปลอดภัยในสิ่งที่จะได้รับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้น

2. พัฒนาระบบการสร้างการเรียนรู้ในการปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ในจังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยใช้กรณีศึกษา “ตลาดโอปอย ตลาดชุมชนวิถีใหม่” เป็นแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาระบบการสร้างการเรียนรู้ในการสร้างความเชื่อมั่นต่อการป้องกันโควิดให้กับนักท่องเที่ยว โดยมีทั้งสิ้น 4 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกคือการรับฟังปัญหาจากเดิมจะเริ่มจากการแจ้งเรื่องทั่วไปในชุมชนมีการเปลี่ยนเป็นการแจ้งเรื่องสำคัญที่สุดก่อนคือแนวทางการป้องกันโควิดของสาธารณสุขอำเภอสวนผึ้ง เริ่มก่อนเนื่องจากต้องการให้ประชาชนเข้าใจตรงกันมากที่สุด ขั้นตอนที่ 2 คือ การกำหนดเป้าหมาย โดยนำเป้าหมายและมาตรการของพื้นที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงมาเปรียบเทียบ ขั้นตอนที่ 3 การออกมาตรการเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วม ได้มีระดมความคิดในการปรับเปลี่ยนวิธีการป้องกันโควิดของกระทรวงสาธารณสุขอำเภอสวนผึ้งให้สอดคล้องกับบริบทของตลาดโอปอย รวมทั้งแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาตามความสามารถและทรัพยากรที่มีอยู่ซึ่งสามารถออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มหมู่บ้าน/ชุมชน=ออกมาตรการ 2) กลุ่มวัด/พระสงฆ์ = ออกของ(สถานที่ + ภูมิปัญญา) 3) กลุ่มโรงเรียนหรือสถานศึกษา = ออกแรง ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล ด้วยการใช้นวัตกรรมในการแจ้งข้อมูล การประชุมและการพัฒนาวิธีการให้มีประสิทธิภาพสูงสุดในการประเมินผลเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. แนวทางการวางมาตรการป้องกันร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดราชบุรี พบว่า การใช้ข้อมูลระบบสารสนเทศของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงในการค้นหาและกำหนดวิธีการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางให้เหมาะสมซึ่งได้แก่ผู้มีรายได้น้อย กลุ่มคนชายแดน คนไร้สัญชาติ ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง ผู้พิการ เป็นต้น กลุ่มคนเหล่านี้คือผู้ที่มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อโควิดและอยู่ในกลุ่มที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ สอดคล้องกับรายงานของ Thailand Development Research Institute (2020) ที่ว่า อัตราความยากจนของแรงงานนอกระบบเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 10 เป็นร้อยละ 21 ส่วนหนึ่งเป็นเพราะแรงงานกลุ่มนี้ ไม่ได้เข้าระบบประกันสังคม” ส่วนกลุ่มที่มีอัตราความยากจนสูงสุด คือ คนพิการ และ/หรือเจ็บป่วยเรื้อรัง ความยากจนในกลุ่มนี้จะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 15 (ขึ้นจากร้อยละ 13 ในไตร

มาที่สองและจากร้อยละ 14 ก่อนวิกฤติโรคโควิด-19) ประชากรกลุ่มเปราะบางนี้จำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองทางสังคมเต็มรูปแบบ ภาครัฐจึงเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการดูแล โดยการค้นหาจะใช้ข้อมูลเช่นอาชีพ ความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย รายได้และสถานภาพทางสังคมมาวิเคราะห์เพื่อมาสร้างเกณฑ์และตัดสินใจกำหนดกลุ่มเปราะบางว่าเป็นใครและควรจะเป็นผู้ที่ใด สอดคล้องกับแนวคิดของ Ursavaş, E. F., Karayurt, O. & İseri, O., 2014; Jacqueline, F. (2009) ที่ว่า การใช้กระบวนการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลเพื่อใช้ในการตัดสินใจว่าบุคคลที่ควรได้รับการเปลี่ยนพฤติกรรมที่นั่นเป็นใคร เพื่อประเมินว่าจะทำให้บุคคลนั้นเกิดการพัฒนาให้สำเร็จได้อย่างไร รวมทั้งจัดลำดับความสำคัญของการช่วยเหลือ เพื่อช่วยลดการอคติประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งลดปัญหาทะเลาะเบาะแว้งจากการเลือกปฏิบัติ รวมทั้งลดความยุ่งยากและสร้างมาตรฐานการตัดสินใจให้มีประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดของ Yoddamnoen-Ettics, B. & Tungchonlathip, K. (2009) ที่ว่าการกำหนดกลุ่มเป้าหมายจำเป็นต้องมีการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างดีเพราะการขาดฐานข้อมูล จะทำให้ไม่สามารถตรวจสอบคุณสมบัติและสิทธิประโยชน์ของบุคคลได้ส่งผลให้นโยบายหรือโครงการไม่ครอบคลุม สำหรับการกำหนดมาตรการช่วยเหลือจะเป็นการออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มเปราะบางในแต่ละกลุ่ม ซึ่งจะเน้นไปที่การป้องกันโควิด-19 และขยายไปเป็นการทำงานเชิงรุก สอดคล้องกับแนวคิดของ Emerson, R.M. (1976) ที่ว่าข้อมูลที่เป็นประโยชน์จะช่วยให้การดำเนินงานสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมาตรการป้องกันโควิดสำหรับกลุ่มเปราะบางโดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้มีรายได้น้อยและผู้พิการ จะเน้นไปที่การช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจ โดยในระยะสั้นจะช่วยเหลือวัสดุอุปกรณ์ในการป้องกันโควิด เช่น หน้ากากอนามัย และเจลแอลกอฮอล์ที่ตรวจ ATK เพื่อช่วยลดค่าใช้จ่าย ส่วนในระยะยาวจะให้ความรู้ในการประกอบอาชีพด้วยการอบรมระยะสั้นเพื่อพัฒนาอาชีพในอนาคต สอดคล้องกับรายงานของ UNESCO (World Economic Forum, 2020) ที่ว่าการช่วยเหลือผู้ที่มีรายได้น้อยหรือไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้จากการแพร่ระบาดของโควิด จำเป็นอย่างยิ่ง คือ ช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองเพื่อเข้าสู่วิถีชีวิตใหม่ได้ในระยะยาว ส่วนกลุ่มคนชายแดนและกลุ่มผู้ไร้สัญชาติจะเน้นไปที่วิธีการควบคุมและป้องกันโควิด-19 ที่ถูกต้อง ในระยะสั้นจะใช้แผนภาพอธิบายวิธีการควบคุมและป้องกันโควิด-19 เพื่อลดปัญหาด้านภาษาและสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน ส่วนในระยะยาวต้องมีการสร้างองค์ความรู้ในการป้องกันโควิด-19 ภายในชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Liu, C. H. & Lee, T. (2016) ที่ว่าการความรู้และข้อมูลจะนำไปสู่การพัฒนาความสามารถการปรับตัวภายใต้สถานการณ์โควิดการพัฒนาศักยภาพตนเองให้ดียิ่งขึ้นสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุจะเน้นไปที่การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ในระยะสั้นใช้วิธีการแจ้ง

ข่าวสารโดยตรงกับผู้สูงอายุด้วยการให้ออม. ไปแจ้งที่บ้านเพื่อให้เกิดความรวดเร็วและป้องกันข้อมูลผิดพลาด ส่วนในระยะยาวสอนวิธีการแยกข้าวจริงและข้าวปลอมเพื่อลดความตื่นตระหนกและวิธีการป้องกันโควิดที่ไม่เหมาะสม

องค์ความรู้ใหม่

กระบวนการค้นหาและช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต้องใช้ความร่วมมือรูปแบบเครือข่ายระหว่างหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ภาคประชาชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง โดยใช้ฐานข้อมูลระบบสารสนเทศและความต้องการของประชาชนมาวางมาตรการ เพื่อให้การกำหนดวิธีการช่วยเหลือกลุ่มเปราะบางให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น การคัดแยก การกำหนดอาชีพเสริมหรือหลักสูตรระยะสั้น รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ เพื่อกลุ่มเปราะบางสามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างยั่งยืนภายใต้การแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งสามารถเขียนได้เป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 ตัวแบบแนวทางมาตรการป้องกันร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐในพื้นที่ และมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เพื่อให้เกิดความยั่งยืนภาครัฐควรช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการดูแลสุขภาพจิตอย่างรวดเร็วและทั่วถึงมากที่สุด โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น คนถูกเลิกจ้าง กลุ่มผู้สูงอายุและผู้มีรายได้น้อย
2. ภาครัฐและมหาวิทยาลัยในพื้นที่ควรมีการวิเคราะห์ข้อมูลหรือจัดทำ Big Data หรือเพื่อใช้ในการค้นหากลุ่มเปราะบาง ตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการตัดสินใจเลือกกลุ่มที่ได้รับการเยียวยา เช่น การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา เรียกร้องปัญหาและอธิบายปัญหารวมทั้งให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ เช่น การทดลองเรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วย ตลอดจนการติดตามประเมินผลการตัดสินใจ เพื่อให้มาตรการมีความสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเปราะบางในชุมชน

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1. ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคประชาชน ควรมีลักษณะเป็นรูปแบบเครือข่าย เช่น การแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือข้อเสนอ ที่จะนำไปสู่มาตรการและการนำไปปฏิบัติร่วมกันของทุกฝ่ายเพื่อให้เกิดกระบวนการสร้างการเรียนรู้ในการปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ที่มีประสิทธิภาพ
2. ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มเปราะบางในจังหวัดราชบุรีโดยเฉพาะ แรงงานข้ามชาติ ผู้สูงอายุ ผู้มีรายได้น้อยที่ทำงานรับจ้าง ในอำเภอสวนผึ้งมีอัตราการรู้หนังสือที่น้อย ดังนั้นการเผยแพร่ข้อมูลโควิดในอำเภอสวนผึ้งควรจะเป็นการใช้แผนภาพเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากที่สุด

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยฉบับนี้ได้รับทุนอุดหนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรมจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติและสำเร็จได้ด้วยความเมตตาจากบุคคลหลายท่าน ซึ่งคณะผู้วิจัยขอกล่าวขอบคุณทางมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงที่มอบโอกาสให้กับทางทีมวิจัย ขอขอบคุณหน่วยงานในจังหวัดราชบุรีและผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่ได้ให้ข้อมูลและความรู้ในการทำวิจัยนี้ให้ประสบผลสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

- ราชบัณฑิตยสภา. (2563). *ราชบัณฑิต: พจนานุกรมศัพท์นิเทศศาสตร์*. กรุงเทพฯ : สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- สุเทพ เชาวลิท. (2548). *การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่*. กรุงเทพฯ : เสมาธรรม.
- Emerson, R.M. (1976). Power-Dependence Relations. *American Sociological Review*, 27(1), 31-41.
- Jacqueline, F. (2009). Using Roy Adaptation Model to guide research and/or practice: construction of conceptual-theoretical-empirical system of knowledge. *Aquichan*, 9(3), 297-306.
- Liu, C. H. & Lee, T. (2016). Service quality and price perception of service: Influence on word-of-mouth and revisit intention. *Journal of Air Transport Management*, 52, 42-54.
- Mayne, J. (2015). Useful Theory of Change Models. *Canadian Journal of Program Evaluation*, 30(2), 119-142.
- Morgan, R. M. & Hunt, S. D. (1994). The Commitment-Trust Theory of Relationship Marketing. *Journal of Marketing*, 58(3), 20-38.
- Thailand Development Research Institute. (2020). Turning COVID-19 Crisis into Opportunity to Restore Natural Resources in Tourist Attraction. TDRI Policy Series on Fighting Covid-19. Retrieved From <https://tdri.or.th/issue/covid-19>.
- Ursavaş, E. F., Karayurt, O. & İşeri, O., (2014). Nursing approach based on Roy Adaptation Model in patient Understanding breast conserving surgery for breast cancer. *J Breast Health*, 10(3), 134-140.
- World Economic Forum. (2020). *Shaping the Future of the New Economy and Society*. Retrieved from <https://www.weforum.org/platforms/shaping-the-future-of-the-neweconomy-and-society>.
- Yoddamnoen-Ettics, B. & Tungchonlathip, K. (2009). *Analyzing qualitative data: Data management interpretation and clarification*. Nakorn Pathom : Mahidol University.